

Ing. Vladimír Krulík

Strategické řízení zajišťování obrany České republiky – součást zajišťování bezpečnosti státu

*Není třeba obávat se těch, kteří mají jiný názor a ten obhajují,
nýbrž těch, kteří sice mají jiný názor, ale jsou zbabělí ho vyslovit.
Napoleon I.*

Strategické řízení státu včetně strategického řízení jedné z jeho základních funkcí – zajišťování bezpečnosti, je tématem odborných diskuzí dlouhodobě. Nově toto téma oživilo Programové prohlášení vlády, vzešlé z parlamentních voleb 2010, v němž je velmi konkrétně specifikována představa vlády o uspořádání nejvyšší úrovně struktury řídicích dokumentů pro oblast zajišťování obrany. Vůle vlády je zde v kapitole Obrana vyjádřena formulací:

„V návaznosti na schválení nové Strategické koncepce Severoatlantické aliance hlavami států a vlád na summitu v Lisabonu na podzim tohoto roku a s ohledem na celkový vývoj mezinárodního prostředí bude vláda **novelizovat** (zvýrazněno autorem) Bezpečnostní strategii ČR. [1] Ministerstvo obrany zároveň vypracuje Bílou knihu, která se stane podkladem pro přípravu nové Obranné strategie ČR navazující na Bezpečnostní strategii ČR.“

Tento záměr vlády je pro vedení Ministerstva obrany (MO) zadáním zásadním a velmi konkrétním. Oprávněně vyvolal v rezortní i mimorezortní odborné veřejnosti značný ohlas. Jedním z často diskutovaných témat, vedle jen velmi obecně vyjadřované kritiky úrovně strategického řízení oblasti zajišťování obrany, je i o poznání konkrétnější kritika nedokončené, resp. nestabilní struktury strategických řídicích dokumentů pro tuto oblast, a donedávna jí byla i zcela konkrétní kritika zastaralosti Bezpečnostní strategie ČR.

Nově se do centra pozornosti odborných debat dostala Bílá kniha o obraně České republiky (dále Bílá kniha), resp. interpretace citovaného výroku obsaženého v Programovém prohlášení vlády, tedy úvahy o tom, jaké postavení by vlastně mělo vznikající Bílé knize připadnout. Názory se liší. Část účastníků odborných debat je toho názoru, že by Bílá kniha měla být koncipována obdobně jako při prvním, a bohužel dosud posledním, pokusu v roce 1995 a měla by tedy poskytnout veřejnosti podstatné informace o stavu zajištění obrany země. Druhá skupina spatřuje v Bílé knize možnou náhradu některého ze standardních exekutivních řídicích a koncepčních dokumentů strategické povahy. Konečně třetí skupina diskutujících je toho názoru, že správný je záměr explicitně vyjádřený v Programovém prohlášení vlády, jenž navíc odpovídá velmi přesně aktuální potřebě, a že by tedy Bílá kniha měla formulovat společensko-politické zadání a tvořit podklad pro vypracování dobré Obranné strategie ČR. Byly by tak vytvořeny příznivé podmínky pro dokončení struktury strategických dokumentů pro řízení oblasti zajišťování bezpečnosti.

Vrcholová politická rozhodovací místa – Parlament ČR a vláda ČR – jako klíčové prvky pro rozhodování o optimální architektuře bezpečnostního systému, jehož

subsystémem je předmět našeho zájmu – systém obranný, bývají velmi často vystavována kritice, že se otázkami souvisejícími s naplňováním obranné funkce státu, či chápáno zúženě, s problematikou rezortu MO a speciálně Armády České republiky, zabývají nedostatečně, a že tedy oblast zajišťování obrany země nedostatečně strategicky řídí. Tato kritická vyjádření dosud nikdy nebyla podpořena solidní analýzou a často tak ani není zřejmé, v čem kritici kritizovanou nedostatečnost shledávají.

Při zevrubném pohledu se ukazuje, že tato obecná, a proto velmi snadno vyslovená kritika není zcela oprávněná. Následující text si klade za cíl posoudit na základě podrobnějšího zkoumání procesu strategického řízení naplňování obranné funkce státu, do jaké míry a v čem je tato kritika oprávněná či neoprávněná, a vyjádřit se k možné struktuře dokumentů, jejichž prostřednictvím by příslušná rozhodovací místa strategické řízení obrany měla uskutečňovat. V otevřeném tématu se nelze vyhnout nově ani široce diskutovanému místu a úloze vznikající Bílé knihy ve strategickém řízení obrany.

Vliv subjektů strategické úrovně řízení státu na zajišťování obrany – na formulování obsahu obranné funkce státu a na její následné praktické naplňování – se uskutečňuje ve dvou rovinách: legislativní, na níž se vytváří právní rámec obranné funkce státu, a exekutivní, na níž se vytváří strategická koncepce obrany státu a přijímají zákonem limitovaná strategická rozhodnutí v procesu řízení výstavby, rozvoje a činnosti systému obrany státu. Vzhledem k zaměření stati a jejímu možnému rozsahu musí být tento pohled nutně zúžen pouze na aktivity vlády a MO. Smyslem této stati tedy je nabídnout čtenáři informace, jež mu mohou posloužit k vytvoření plastičtějšího obrazu o úrovni strategického řízení ze strany vlády a MO. Posuďme tedy na základě zpětného pohledu na období od vzniku ČR se zvláštním zaměřením na období od vstupu ČR do Severoatlantické aliance (12. března 1999), jak se to s pozorností vlády problematice zajištění obrany ČR, rezortu MO a Armády ČR skutečně má. Pro zkoumané období mají zásadní význam tři rozhodující mezníky – vznik ČR, přistoupení ČR k Severoatlantické smlouvě a přistoupení ČR Evropské unii. [2]

Úvod by nebyl úplný bez doplňující poznámky k mottu v záhlaví článku: Buďme vděční za různorodost názorů, neboť pouze ve střetu názorů se rodí pokrok, což platí pro jakýkoli obor lidské činnosti včetně oboru našeho.

Právní úprava odpovědnosti za přípravu a zajišťování obrany ČR

V otázkách obrany, resp. při zajišťování obrany, smí stát činit jen to, co mu umožňuje zákon. Tento obecný princip platí v otázkách zajišťování obrany, vzhledem k obsahu potřebných úkonů a jejich možným dopadům na dotčené subjekty, snad ještě naléhavěji, než je tomu v jiných společenských oblastech. Jen v mezích vymezených zákonem může exekutiva hledat prostor pro formulování obranné politiky a pro následné tvůrčí rozpracování opatření, nutných k její implementaci. [3] Za přípravu a zajišťování obrany státu odpovídá ze zákona vláda [4] a tomu musí odpovídat i struktura strategických řídicích dokumentů, místo a úloha jednotlivých dokumentů včetně procedur jejich přípravy a projednání, ukončeného schválením. Tuto odpovědnost nelze posuzovat jinak než v rámci právně vymezené odpovědnosti vlády a MO za zajištění obrany republiky, specifikované v klíčových ustanoveních zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany

České republiky, v platném znění, [5] a zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, v platném znění. [6]

Nutno přiznat, že tyto dva zákony se od sebe podstatně liší. Zatímco zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, je předpisem modernějším a potřebě vyhovuje, zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, se minimálně v ustanovení § 16, upravujícím kompetence MO, jeví odlišně. Zákon byl od svého schválení již 78× z nejrůznějších důvodů novelizován, přitom právě § 16 si jako jeden z mála zachoval původní pojetí a v jeho ustanoveních přetrvávají některé zjevné chyby, např.:

- současnému uspořádání zajišťování obrany a významu jednotlivých působností již neodpovídá začlenění některých kompetencí, resp. jejich umístění ve struktuře textu § 16, např. operační příprava státního území nebo obsah kompetencí k mobilizaci,
- ustanovení pracuje s instituty, které již v českém právním řádu delší dobu neexistují, např. Rada obrany ČR či branná pohotovost,
- mobilizace se nemůže dotýkat pouze AČR, bezpochyby se jedná o opatření širší,
- nadbytečným se již jeví ustanovení o přechodu práv z MO na Ministerstvo vnitra v souvislosti s převedením kompetencí ve věci civilní ochrany.

Přesnější a jednoznačnější formulace kompetencí MO by poskytla odpovědným orgánům silnější oporu při přípravě nutných opatření a zúžila by prostor pro mnohdy účelové kroky zúčastněných subjektů.

Přes všechny nedostatky současné právní úpravy je z ducha a litery příslušných ustanovení zmíněných zákonů zřejmé, že vrcholovou autoritou v oboru přípravy a zajišťování obrany země je vláda, a zřejmá je i nezastupitelná konkrétní úloha MO včetně jeho role při naplňování kolektivní vládní odpovědnosti. Tento závěr plně respektuje dílčí pravomoci, které český právní řád jednotlivě svěřuje dalším subjektům bezpečnostního resp. obranného systému ČR.

Exekutiva – strategické řízení zajišťování obrany státu

Role vlády při zajišťování obrany státu spočívá především ve vytváření (formulování, stanovování, schvalování) strategické koncepce obrany státu a ve strategických rozhodnutích při řízení výstavby, rozvoje a činnosti obranného systému státu a jeho rozhodujících prvků.

Základním obsahem obranné funkce státu, vyplývajícím z právního řádu ČR, je zajištění svrchovanosti, územní celistvosti, principů demokracie a právního státu, ochrana života obyvatel a jejich majetku před vnějším napadením.

Naplňování obranné funkce státu, tzn. vytváření obranné politiky, a organizování její realizace, je na strategické úrovni odpovědností především vlády a je řízeno jejími exekutivními úkony. Ze zákona je vláda povinna učinit několik důležitých rozhodnutí koncepční povahy:

- podle § 5 odst. 1 písm. b) zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR, v platném znění, schvaluje strategickou koncepci obrany státu,
- podle § 5 odst. 1 písm. f) zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR, v platném znění, schvaluje koncepci mobilizace ozbrojených sil,

- podle § 6 písm. d) zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách ČR, v platném znění, schvaluje koncepci výstavby armády.

Z podstaty věci se ve všech případech musí jednat o dokumenty a s nimi související rozhodnutí, přesahující svými věcnými dopady rezort MO a časově i střednědobý horizont. Platí totiž, že procesy v oblasti zajišťování obrany se vyznačují, z mnoha důvodů, velmi dlouhými cykly, délkou přesahujícími společenské cykly demokratického rozhodování o politické moci (volby), a současně i značnou setrvačností. Charakteristický pro obranný systém je i zdánlivý rozpor mezi jeho relativně pomalou reakcí na koncepční podněty a požadavkem schopnosti rychlých operativních reakcí na nenadálé krizové situace. Je proto důležité, aby koncepční opatření jak v oblasti rozvoje obranného systému, tak i v procesu jeho řízení, resp. koordinace činnosti jeho jednotlivých prvků, byla připravována velmi prozřavě, s potřebnou mírou kontinuity, a aby tak obrannému systému umožňovala řešení nově uváděná do praxe prostřednictvím výcviku jednotlivých jeho prvků a jejich sladěním v rámci celého obranného systému dobře zvládnout. Důležité je, aby zaváděná koncepční opatření prudkými změnami smyslu či obsahu obranný systém nedestabilizovala. Požadavek je to mimořádně opodstatněný, kromě jiného i proto, že obranný systém je z hlediska jeho funkcí silně propojený s prostředím Aliance a EU.

Rozhodujícími politicko-strategickými dokumenty pro zajišťování obrany v působnosti exekutivy, tj. vlády, ve zkoumaném období byly a jsou:

a. Bezpečnostní strategie ČR:

- Bezpečnostní strategie ČR, schválena vládou usnesením ze dne 17. února 1999 č. 123 – zrušena usnesením vlády č. 80/2001,
- Bezpečnostní strategie ČR, schválena vládou usnesením ze dne 22. ledna 2001 č. 80 – byla nahrazena novelizovanou Bezpečnostní strategií ČR,
- novelizovaná Bezpečnostní strategie ČR, schválena vládou usnesením ze dne 10. prosince 2003 č. 1254 – příprava novelizované Bezpečnostní strategie ČR 2011 byla již zahájena a v okamžiku dokončení této stati je dokument před dokončením.

b. Národní obranná strategie ČR, schválena vládou usnesením ze dne 26. března 1997 č. 177 – zrušena usnesením vlády č. 257/1999. Její zrušení bylo chybou. K nápravě této chyby jsou ale vytvořeny předpoklady Programovým prohlášením vlády, jež vytvoření Obranné strategie ČR jednoznačně předpokládá.

c. Vojenská strategie ČR:

- Vojenská strategie ČR, schválena vládou usnesením ze dne 21. prosince 1994 č. 732 – zrušena usnesením vlády č. 257/1999,
- Vojenská strategie ČR, schválena vládou usnesením ze dne 29. března 1999 č. 257 – zrušena usnesením vlády č. 438/2002,
- Vojenská strategie ČR, schválena vládou usnesením ze dne 29. dubna 2002 č. 438 – zrušena usnesením vlády č. 578/2004,
- Vojenská strategie ČR, schválena vládou usnesením ze dne 9. června 2004 č. 578 – zrušena usnesením vlády č. 907/2008,
- Vojenská strategie ČR, schválena vládou usnesením ze dne 23. července 2008 č. 907.

d. Národní strategie vyzbrojování, schválena vládou usnesením ze dne 15. září 2004 č. 875.

Z přehledu dosud do praxe uvedených strategií je pozoruhodný časový sled vzniku první řady (v prvním cyklu vypracování) dokumentů. Ten vypovídá o původním logickém a velmi správném záměru vytvořit strukturu strategií ve formátu: **Bezpečnostní strategie ČR » Obranná strategie ČR » Vojenská strategie ČR**. Není bez zajímavosti, že toto řešení bylo blízké řešení aplikovanému v USA. Pozastavit se lze snad jen nad zvoleným postupem uvedení tohoto záměru do života. Struktura totiž byla prakticky naplňována od strategie nejnižší úrovně k strategiím úrovně vyšší. Postup neobvyklý, jak ale ukázala praxe, možný, neboť vedl k úspěchu. V únoru 1999 byla struktura strategických dokumentů dokončena a k dispozici byly: *Vojenská strategie ČR 1994 » Národní obranná strategie ČR 1997 » Bezpečnostní strategie ČR 1999*. Bohužel chybný byl ale následný postup, kdy byla z dnes již neznámých důvodů v dalším kroku, při schválení nové Vojenské strategie ČR v březnu 1999, společně s logickým zrušením překonané a nahrazované Vojenská strategie ČR 1994 chybně zrušena i Národní obranná strategie ČR 1997. Všeobecně se poté mělo za to, že Národní obranná strategie ČR byla ve struktuře trvale nahrazena Vojenskou strategií ČR a dále se pracovalo již jen ve formátu *Bezpečnostní strategie ČR » Vojenská strategie ČR*. Řešení jistě možné, ale pouze za předpokladu prosazení správného obsahu Vojenské strategie ČR, která by musela vyčerpávajícím způsobem řešit problematiku zajišťování obrany.

Zkušenosti z dosavadního praktického využívání **Bezpečnostní strategie ČR** [7] potvrzují účelnost tohoto strategického nástroje včetně účelnosti struktury a obsahu dokumentu. Vlády v Bezpečnostních strategiích ČR správně vymezují strategické pole zajišťování bezpečnosti a z bližšího pohledu na jejich vývoj plyne, že věcně správně a do roku 2003 i dostatečně včas reagovaly jejich aktualizací na podstatné změny bezpečnostního prostředí, především na vývoj hrozeb a z nich plynoucích rizik. Skutečnost, že od roku 2003 Bezpečnostní strategie ČR velmi dlouho novelizována nebyla, nelze chápat jinak než jako naprosto zbytečnou chybu, neboť za požadavky doby již delší čas prokazatelně zaostávala a zainteresované rezorty schopností připravit nový aktuální situaci odpovídající dokument disponovaly.

Správný tedy je záměr vlády, vyjádřený v kapitole Zahraniční politika Programového prohlášení vlády, vypracovat **novou** (zvýrazněno autorem) Bezpečnostní strategii ČR. Jako zcela umělý a věcně nepodstatný problém se jeví debaty o spíše formálním rozporu v Programovém prohlášení vlády, v němž se na jeho různých místech pojednává jednou o zpracování nové Bezpečnostní strategie a podruhé o její novelizaci. Z věcného hlediska je důležitý obsah strategie, jeho správná interpretace a vůle odpovědné autority (vlády) deklarovaná řešení uskutečnit. Vůbec není podstatné, mělo-li se k výsledku dospět vypracováním dokumentu zcela nového nebo „pouze“ novelizací stávajícího znění Bezpečnostní strategie ČR, což byl postup, který byl nakonec zvolen. Na důsledky praktického využívání dokumentu, resp. na jeho použitelnost nemá způsob jeho vzniku žádný vliv.

Vznik **Národní obranné strategie ČR 1997** byl systémově velmi správným krokem. Jak je zřejmé z její struktury, [8] předmětnou problematiku řešila v potřebném rozsahu, zabývala se jí i s účelnou mírou detailu, k rozhodujícím problémům se vyjadřovala jednoznačně, a přitom velkoryse. Velmi prozíravě ponechala dostatečný prostor pro tvůrčí invenci odpovědných subjektů při realizaci jejich vlastních kompetencí. Národní obranná strategie ČR skutečně vytvářela, jak se deklarovalo v jejím závěru, podklad pro přijetí zákonů, koncepcí a dílčích strategií rezortů a státních orgánů v oboru obrany země.

Bylo by zřejmě jen čirou spekulací, hledat příčinu zrušení tohoto velmi účinného nástroje a jeho vypuštění ze struktury strategických bezpečnostních dokumentů v roce 1999 v hektické a velmi turbulentní době okolo vstupu ČR do NATO.

Vedla-li k vypuštění Národní obranné strategie ČR ze struktury strategických bezpečnostních dokumentů snaha čelit hrozící inflaci strategických dokumentů, jak se domnívá část bezpečnostní komunity, pak účelnější bylo ponechat ve struktuře Národní obrannou strategii ČR a obejít se bez Vojenské strategie ČR. Pozdější Vojenské strategie ČR totiž obsahové kvality Národní obranné strategie ČR 1997 bohužel již nikdy nedosáhly a její vypuštění ze struktury strategických bezpečnostních dokumentů proto bylo chybou, po mém soudu závažnou.

Vývoj včetně toho nejnovějšího dává tomuto názoru plně za pravdu a záměr vlády, vyjádřený v Programovém prohlášení vlády formulací její vůle „vypracovat Obrannou strategii ČR“ (viz citace v úvodu), je krokem bezpochyby správným a je třeba jej nejen slovy přivítat, ale především učinit vše proto, aby v krátké době vznikl kvalitní strategický dokument a Obranná strategie ČR se opět stala klíčovým nástrojem strategického řízení obranné politiky ČR.

Dosavadní praktické využívání **Vojenské strategie ČR** ukazuje, že ve stávající struktuře strategických bezpečnostních dokumentů má v současném pojetí zásadní nedostatky, vyplývající z jejího přednostního zaměření právě jen na vojenské otázky. [9] V praxi to má dopady dvojího druhu:

- Vojenská strategie ČR se nezabývá v dostatečně širí všemi potřebnými principy a opatřeními, potřebnými k realizaci obranné funkce státu, a opomíjí ty, které bezpochyby se zajišťováním obrany sice souvisejí, ale nemají vojenský charakter,
- na druhé straně se naopak vyjadřuje k záležitostem, které vůbec nemají strategickou povahu, věcně zasahují mimo rámec realizace obranné funkce státu, a zabývá se opatřeními, která přímou souvislost se zajišťováním obrany nemají, pouze se k jejich realizaci využívají vojenské síly a prostředky.

Takové pojetí Vojenské strategie ČR je jistě možné, oprávněné by ale bylo jen v případě, že by současně existovala vyšší, jí nadřazená *Obranná strategie ČR*, určená k rozpracování obranné politiky, a vlastní Vojenská strategie ČR by byla určena pouze pro řešení strategických otázek výstavby, rozvoje a použití ozbrojených sil. To je řešení, k němuž jistě lze, bude-li k tomuto řešení dostatek politické vůle, naplněním Programového prohlášení vlády dospět.

Národní strategie vyzbrojování je dílčí, úžeji odborně profilovanou strategií a přirozeně vychází z Bezpečnostní strategie ČR 2003 a Vojenské strategie ČR 2004. Za zmínku jistě stojí velmi prozíravé rozhodnutí vlády, která při jejím schválení uložila příslušným ministrům a řediteli Bezpečnostní informační služby, aby využili principy efektivního systému vyzbrojování v rezortních koncepcích a strategiích.

Vzhledem k tomu, že Národní strategie vyzbrojování vznikla již v roce 2004, bude zřejmě potřebné, aby i tato strategie byla novelizována, případně nahrazena strategií novou, tak aby odpovídala změněným podmínkám. Subjektem, který se takového úkolu může zhostit nejlépe, může být Národní úřad pro vyzbrojování, jehož vytvoření bylo záměrem jak Koncepcí výstavby profesionální Armády ČR a mobilizace ozbrojených sil ČR 2002 a 2003, tak Transformace rezortu MO, a nejnověji i Bílé knihy.

Vedle specifických funkcí jednotlivých speciálních strategií plní obvykle moderní strategie jednu funkci společnou, a tou je jejich funkce komunikační. Věcná řešení,

obsažená ve strategiích, je nutné uvést do obecného povědomí a získat pro ně potřebnou podporu (nebo alespoň toleranci) veřejnosti. Skutečností je, že v tomto poslání všechny zmíněné strategie selhaly. Zřejmé je, že odpovědnost za toto selhání nelze přičítat pouze vládě, přesto je její podíl největší.

Lze konstatovat, že vlády se problematikou stanovení strategické koncepce obrany státu zabývaly dostatečně, kontinuita přístupů k zajišťování obrany byla v akceptovatelné míře zachována a věcná řešení byla v okamžiku vzniku dokumentů reálná. Otázky, k nimž zřejmě lze připustit kritická vyjádření, je možné shrnout do čtyř problémových okruhů:

- Dosud se nepodařilo úplně popsat a stanovit závazně účelnou strukturu strategických dokumentů pro oblast naplňování obranné funkce státu, jejich vzájemné vztahy, způsob a periody jejich aktualizace a odpovědnost za jejich přípravu, projednání a implementaci. Vhodná příležitost pro naplnění této potřeby, kterou byl vládní záměr z listopadu 2002, vypracovat Koncepci bezpečnostního systému ČR, byla promarněna. [10]
- Odstoupení od původního záměru vytvořit strukturu strategických dokumentů ve formátu Bezpečnostní strategie ČR » Obranná strategie ČR [11] » Vojenská strategie ČR [12] bylo chybou. Nástrojem strategického řízení zajišťování obrany, resp. naplňování obranné funkce státu se tak namísto obranné strategie stala obsahově omezená strategie vojenská, což mělo nežádoucí důsledek zásadního zúžení zajišťovaného strategického pole.
- Přestože bezpečnostní situace, v níž se ČR nachází, procházela rychlými a svým charakterem podstatnými změnami objektivní i subjektivní povahy, nebyla bez akceptovatelného odůvodnění Bezpečnostní strategie ČR od roku 2003 až do roku 2011 novelizována. Tato chyba je napravena až v letošním roce.
- Podceněna a v praxi zjevně neúspěšně realizována byla komunikační funkce všech strategií bez rozdílu.

Koncepční strategická rozhodnutí vlády ve věci dalšího rozvoje obranného systému resp. rezortu MO, vojensko-odborné povahy, respektovala svým obsahem smysl přijaté strategické koncepce obrany státu, specifikované ve strategiích. Nejdůležitějšími z těchto dokumentů byly:

- Koncepce výstavby Armády ČR do roku 1996, kterou vláda vzala na vědomí usnesením ze dne 9. června 1993 č. 297.
- Cíle a principy reformy ozbrojených sil ČR, její etapy a základní principy mobilizace ozbrojených sil ČR, které vláda schválila dne 29. srpna 2001 usnesením č. 835.
- Koncepce výstavby profesionální Armády ČR a mobilizace ozbrojených sil ČR, kterou vláda vzala na vědomí usnesením ze dne 29. dubna 2002 usnesením č. 437.
- Koncepce výstavby profesionální Armády ČR a mobilizace ozbrojených sil ČR, schválena vládou dne 13. listopadu 2002 usnesením č. 1140.
- Koncepce výstavby profesionální Armády ČR a mobilizace ozbrojených sil ČR, přepracovaná na změněný zdrojový rámec, schválena vládou dne 12. listopadu 2003 usnesením č. 1154 + P.
- Koncepce operační přípravy státního území ČR, schválena vládou dne 2. června 2004 usnesením č. 569.

- Koncepce mobilizace ozbrojených sil ČR, schválena vládou dne 7. prosince 2005 usnesením č. 1604.
- Transformace rezortu MO, schválena vládou dne 22. října 2007 usnesením č. 1194.
- Dlouhodobá vize rezortu MO, kterou vláda dne 23. července 2008 usnesením č. 908 vzala na vědomí.

Koncepce výstavby Armády ČR do roku 1996 reagovala na nejnutnější potřeby změn po rozdělení původní československé armády v důsledku rozpadu České a Slovenské federativní republiky, resp. při vzniku samostatné České republiky. Jejich smyslem byla změna dislokace armády směřující k rovnoměrnějšímu rozmístění armády na území nového státu a nejnutnější korekce organizačního uspořádání. Přirozeně ještě nemohla předjímat potřebu přípravy na vstup ČR do Severoatlantické aliance.

Již v období příprav ČR ke vstupu do NATO a po vlastním vstupu o to naléhavěji se začala ukazovat potřeba upravit obranný systém ČR tak, aby jednak využíval všechny výhody kolektivního zajištění obrany, a na druhé straně, aby byly spolehlivě zajištěny české závazky (příspěvky) vůči Alianci. Zejména se jednalo o to, aby hlavní aktivní výkonná složka obranného systému – Armáda ČR, byla kompatibilní se spojeneckým prostředím Aliance a svými schopnostmi a velikostí byla přiměřená potřebám kolektivního zajištění obrany v aliančním kontextu. Vláda rozhodla o uskutečnění reformy ozbrojených sil, přičemž reformní opatření se musela dotknout celého rezortu MO. K přípravě reformy ozbrojených sil ČR jmenovala dne 14. května 2001 usnesením č. 489 vládního zmocněnce.

Výsledkem práce reformního týmu pod jeho vedením byl vznik řady navazujících dokumentů:

- **Cíle a principy reformy ozbrojených sil ČR, její etapy a základní principy mobilizace ozbrojených sil ČR** vycházely z analýzy požadovaných schopností, cílové organizační struktury a složení ozbrojených sil ČR a byly základním zadáním pro reformu.
- **Koncepce výstavby profesionální Armády ČR a mobilizace ozbrojených sil ČR duben 2002** vyjadřovala podrobné parametry reformy. Byla dokončena podle původního zadání vlády v dubnu 2002, ale vzhledem k blížícím se volbám ji vláda vzala dne 29. dubna 2002 usnesením č. 437 pouze na vědomí a uložila na dokumentu dále pracovat, uskutečnit další konzultace, a takto dopracovanou koncepci předložit ke schválení až vládě vzešlé z voleb, na níž bude ležet i odpovědnost za realizaci koncepce.
- **Koncepce výstavby profesionální Armády ČR a mobilizace ozbrojených sil ČR listopad 2002** byla vypracována ve smyslu rozhodnutí vlády z dubna 2002. Obsahově představovala koncepci oproti dokumentu z dubna 2002 upravenou, doplněnou a rozšířenou, jejíž realizace byla neprodleně po schválení i zahájena. Stalo se tak v listopadu 2002. Obě tyto koncepce, z dubna i listopadu 2002, jsou plně v souladu s požadavky vládní Metodiky střednědobých koncepcí. [13]
- V důsledku rozpočtových restrikcí v roce 2003 bylo nutno reformní záměry korigovat a vznikla **Koncepce výstavby profesionální Armády ČR a mobilizace ozbrojených sil ČR, přepracovaná na změněný zdrojový rámec 2003**. Ta není novou, zcela odlišnou koncepcí, nýbrž vyjadřuje pouze změny proti

schválené Konceptci z listopadu 2002 a oba dokumenty tudíž musejí být chápány a realizovány společně.

Koncepce představují dokumenty vysoké odborné hodnoty, o čemž svědčí, mimo jiné, i vysoké hodnocení amerického generálporučka. v.v. Daniela Schroedera, který koncepcie posuzoval. [14] Oba dokumenty se v praxi osvědčily, i když Koncepce 2003 jeden velmi podstatný praktický nedostatek má. Představuje totiž oproti Konceptci z listopadu 2002 v některých řešeních podstatné změny, aniž by příslušným způsobem upravila programy, jejichž prostřednictvím měly být cíle koncepce dosahovány.

Nespravedlivé jsou občasně kritické výroky na adresu těchto dokumentů, [15] neboť nepřilíš náročným porovnáním jejich obsahu a skutečnosti lze s odstupem času dospět ke spolehlivému závěru, že neporovnatelně nepříznivější důsledky mělo neuskutečnění připravených záměrů nebo jejich účelové úpravy, než skutečně důsledná realizace původních záměrů.

Pozoruhodné u těchto tří, resp. čtyř dokumentů je, že na rozdíl od všech ostatních autoři i zadavatelé věnovali mimořádnou pozornost komunikační funkci těchto dokumentů. Byly vypracovány a zveřejněny zjednodušené (koncentrované) verze pro potřeby informování široké veřejnosti, texty byly vypracovány i v anglické verzi. Není tedy náhodou, že o těchto dokumentech byla dobře informována nejen česká veřejnost, ale i spojenecké alianční prostředí.

Transformace rezortu MO vznikla v roce 2007, tedy v období, ve kterém Koncepce 2002 a 2003 předpokládaly kritické posouzení výsledků realizace reformy, dosažených prostřednictvím prvního střednědobého plánu, posouzení reformních záměrů s novou úrovní poznání bezpečnostního prostředí a následné provedení nezbytných korekcí reformy. Současně v tomto období měl být prodloužen časový horizont reformních opatření, neboť střednědobé plánování v této době již svým vzdálenějším horizontem muselo vstupovat do období, které reformami popsáno nebylo. Podle původních představ měl tuto úlohu plnit Dlouhodobý výhled činnosti a rozvoje rezortu.

Je zřejmé, že vůbec není důležité, jak se dokument nazývá, ale jaké funkce plní.

Coby řídicí dokument Transformace potřebné funkce splnila jen zčásti. Obsahuje vnitřní rozpory, nejasnosti a nepřesnosti, které činnost složek MO, odpovědných za rozpracování koncepčních rozhodnutí vlády do prováděcích dokumentů, přinejmenším značně komplikovaly. Dokument obsahuje ustanovení, jež připouštějí různý výklad nebo některá nadbytečná rozhodnutí, např.:

- Řešení vztahující se ke struktuře řízení a souvisejícímu organizačnímu uspořádání, jež jsou plně v pravomoci ministra obrany, a je žádoucí, aby tomu takto bylo i nadále. V zájmu hladkého a pružného řízení rezortu ministrem obrany nebylo žádoucí, aby tyto záležitosti vláda schvalovala (např. organizační uspořádání ministerstva či jeho konkrétních organizačních útvarů). [16]
- Chybně byl formulován záměr do 1. ledna 2009 snížit kvantitativní rozsah plněných úkolů státní správy při snížení počtů osob, nebyl-li současně vyjádřen věcný a časový záměr příslušných legislativních kroků, neboť rozsah správních úkonů lze předepsat či měnit toliko zákonem.
- V textu byl stanoven cíl dosáhnout cílových počtů rezortu MO v roce 2010. K naplnění usnesení vlády č. 436/2007 k návrhu na snižování počtu funkčních míst ve státní správě do roku 2010, a to nejméně o 3% ročně muselo být ale

cílových počtů dosaženo již k 31. 12. 2009, [17] neboť rozpočet na rok 2010 musel být připraven již na cílové počty.

- Dokument nereagoval dostatečně na návrhy a doporučení Aliance, popsané v kapitole III. 3, dokonce je s nimi v přímém rozporu. [18]

Hlavním nedostatkem dokumentu však nebyla tato jednotlivá pochybení. S těmi by se jednotlivé odborné organizační útvary MO jistě dokázaly vyrovnat, nýbrž skutečnost, že neposkytoval odpovědi na otázky, které byly pro účinné řízení rozvoje rezortu MO včetně řízení rozvoje dílčích oblastí a jejich prostřednictvím zajišťovaných schopností nezbytné, např. předpokládaný způsob ochrany vzdušného prostoru ČR. Dokument se nechoval ani jako plnohodnotná koncepce výstavby ani jako žádoucí dlouhodobý výhled rozvoje rezortu. Odborně, ani formálně se bohužel nepřiblížil úrovni původních reformních dokumentů.

Smysl a poslání **Dlouhodobé vize rezortu MO**, vzniklé v roce 2008, jsou nejasné. Dokument měl plnit rovněž funkce, očekávané původně od dlouhodobého výhledu, je ale koncipován proti původní představě zcela odlišně a původnímu záměru neodpovídá. Pojetím více politicko-vojenského než vojensko-odborného dokumentu se blíží spíše vojenské strategii a potřebné funkce podle původního záměru plní jen z velmi malé části. Praktický vliv dokumentu na dění v rezortu MO je minimální. Pro rozvahy a kalkulace odborných pracovišť MO v rámci přípravy opatření rozvoje rezortu i pro vlastní plánování potřebná vodítka poskytuje jen omezeně a odbornými organizačními útvary proto ani příliš využíván není.

Problematická byla vůbec volba vize coby nástroje strategického řízení. Zpravidla tohoto nástroje využívají subjekty, které jsou samy sobě autoritou a prostřednictvím vize deklarují svůj význam, své poslání, resp. případnou podstatnou změnu svého poslání. Je zřejmé, že vize je regulérní a velmi účinný nástroj pro subjekty v komerční či širěji nestátní sféře, subjektům státní (veřejné) správy ale sloužit k tomuto účelu nemohou, neboť jejich význam (poslání) musí být dán v duchu ústavy ČR zákonem. Tyto subjekty nemohou svobodně rozhodovat o tom, k čemu mají sloužit či jakou činnost budou či nebudou vykonávat – dělat mohou pouze to, k čemu jsou určeny zákonem. Prostor pro strategické rozhodování na této úrovni řízení rozvoje je tak dán a jeho předmětem jsou opatření, jejichž uskutečněním má být cílů, vytyčených politickým zadáním, dosaženo.

Zpracovatelé **Koncepce operační přípravy státního území ČR** byli ve velmi svízelné situaci, protože sama oblast operační přípravy státního území se po vstupu ČR do NATO, a zejména po rozšíření NATO, v jehož důsledku se ČR ocitla hluboko uvnitř teritoria NATO, jen těžko vyrovnává se ztrátou svého původního obsahu a své nové poslání hledá velmi pomalu. Hledání nového obsahu již delší čas balancuje na samé hranici zachování subsystému a jistě ještě není u konce. Tomuto stavu odpovídá i obsah Koncepce operační přípravy státního území ČR.

Chybou zřejmě je, že k tématu operační přípravy státního území nebyla vyvolána ani v rámci realizace reformních opatření původně předpokládaná diskuze, k níž beztlak bude muset dojít. [19]

Koncepce mobilizace ozbrojených sil ČR je velmi kvalitním dokumentem, jímž bylo vytvořeno funkční prostředí pro případné rozvíjení ozbrojených sil ČR do válečné struktury v reálně myslitelném rozsahu. Zcela vyhovuje i záměrům Vojenské strategie

ČR 2008. Záměr přehodnocení Konceptce mobilizace ozbrojených sil ČR, vyplývající z ukládací části usnesení vlády ze dne 22. října 2007 č. 1194 k Transformaci rezortu MO, tak postrádal od počátku smysl. Je zřejmé, že tento záměr vycházel z mylného pojetí mobilizace, kdy byla tomuto subsystému plánování obrany chybně přičítána odpovědnost za stanovení rozsahu válečně vytvářené, resp. rozvíjené armády (aktuálně hodnocena jako naddimenzovaná), přičemž tato funkce přísluší bezpochyby subsystému obranného plánování, určenému k výstavbě sil. [20] Pochybení již bylo napraveno a úkol byl správně usnesením vlády ze dne 12. ledna 2009 č. 52 zrušen.

Nedostatky, které jsou koncepci mobilizace vytýkány oprávněně, se opět dotýkají více záležitostí, které se nepodařilo uvést do praxe, např. neuskutečněných legislativních záměrů, než záměrů věcně chybně pojatých.

Z dosud uvedeného je zřejmé, že i přes popsané rezervy, vlády oblasti zajišťování obrany věnovaly a věnují co do četnosti i kvality úkonů strategického řízení pozornost odpovídající jejímu významu. Hlavními problémy při přípravě koncepčních strategických dokumentů pro řízení rozvoje obranného systému včetně rozvoje rezortu MO dosud byly:

- nestabilní struktura strategických dokumentů a jednotlivě velmi volný výklad nejen jejich obsahu, ale i praktického určení,
- s výjimkou let 2001-2003 podceněná komunikační funkce připravovaných strategických dokumentů.

Vypracováním Obranné strategie ČR, jak předpokládá Programové prohlášení vlády, bude učiněn významný krok k vyplnění dosud chybějících míst ve struktuře této skupiny strategických dokumentů. Obnovená Obranná strategie ČR bude velmi pravděpodobně rozpracovávat obrannou politiku země, formulovat strategické přístupy a postupy jejího uskutečňování v rámci vymezeném Bezpečnostní strategií ČR, definovat architekturu obranného systému, zásady jeho výstavby, rozvoje a použití, konkretizovat hlavní úkoly složek státu, orgánů veřejné správy a právnických a fyzických osob, politicko-vojenské ambice ČR a vymezovat koordinační úlohu rezortu MO při zabezpečování obrany. Obranná strategie ČR bude rozhodujícím východiskem pro proces plánování obrany ČR.

Lze-li tedy vládu v této oblasti za něco přímo kritizovat, pak je to zřejmě nízká úroveň kontroly implementace vypracovaných koncepcí, resp. málo účinná zpětná vazba. Vláda totiž od roku 2006 rezignovala na projednávání Zprávy o stavu zajištění bezpečnosti ČR a Zprávy o zajištění obrany ČR a vědomě se tak vzdala neobyčejně silného nástroje pro strategické řízení této oblasti své odpovědnosti.

Možný model struktury dokumentů strategického řízení obrany

Potřebné předpoklady pro vytvoření úplné a funkční struktury strategických dokumentů pro zajišťování obrany státu vytváří vedle již zmiňovaných záměrů Programového prohlášení vlády, RMO č. 24 ze dne 5. května 2010 Plánování činnosti a rozvoje v rezortu Ministerstva obrany, [21] v němž je položen základ pro funkční strukturu dokumentů strategického řízení v rezortu MO. Ve spojení s výše citovaným záměrem vlády vytvořit dokumenty ve formátu Bezpečnostní strategie ČR » Obranná strategie ČR tvoří mimořádně silný nástroj, který dává velkou naději na úspěch.

Při řešení tohoto problému se nelze v rámci diskuze o struktuře strategických dokumentů pro oblast obrany vyhnout vyřešení již jednou zmíněných pochybností o nezbytnosti současné existence obranné a vojenské strategie. Řešení s jedinou strategií je možné, odpovídá ostatně dnešnímu stavu, ale v takovém případě je k vyloučení výše popsaných nedostatků žádoucí vypracovat a do praxe uvést důležitější a svým obsahem obecnější i širší obrannou strategii. Zřejmě se v takovém případě ukáže jako potřebné ošetřit v ní, nesystémově, i některé záležitosti, jež se zajišťováním obrany přímo nesouvisejí, ale jsou pro ně nutně využívány vojenské síly a prostředky. Rozhodně to ale bude stav správnější než stav současný, kdy Vojenská strategie ČR, jak již bylo rovněž uvedeno, oblast zajišťování obrany neřeší vyčerpávajícím způsobem. Právně a významově čistější a z hlediska praktické potřeby účelnější je zřejmě souběžná existence obou strategií.

■ **Obranná strategie ČR** má rozpracovávat zásady obranné politiky země a strategické přístupy a postupy jejího uskutečňování v rámci vymezeném Bezpečnostní strategií ČR.

Má vytyčovat zásady výstavby, rozvoje a použití prvků obranného systému státu, jeho architekturu, hlavní působnosti a úkoly složek státu a politicko-vojenské ambice ČR. Vymežit má rovněž koordinační úlohu rezortu MO při zabezpečování obrany a vytvořit podklad pro přijetí zákonů, koncepcí a dílčích strategií rezortů a státních orgánů v oblasti obrany. Z Obranné strategie ČR musí vycházet Plán obrany ČR.

Zpracovávat by se měla neperiodicky a schvalovat by ji měla vláda ČR.

■ **Vojenská strategie ČR** má rozpracovávat vojenské aspekty zajišťování obrany, vymezené Obrannou strategií ČR, zajistit, aby v přijatých řešeních nebyl podceněn nebo zcela pomínut odborný vojenský pohled a vytyčovat hlavní směry rozvoje schopností ozbrojených sil. Ve všech těchto funkcích musí reagovat na změny ve vojenství.

Dokument má obsahovat nejdůležitější záměry vojenské spolupráce s mezinárodními subjekty a specifikovat postavení aktérů při nabývání a využívání vojenských schopností ozbrojených sil ČR a při zapojení ČR do společných mezinárodních programů. Specifikovat má rovněž schopnosti ozbrojených sil, využitelné pro řešení úkolů vyplývajících z českého právního řádu, které přímo nesouvisejí se zajišťováním obrany.

Zpracovávat by se měla neperiodicky (při změně Obranné strategie vždy) a schvalovat by ji měla vláda.

V rámci odborných debat se podmíněně připouští i varianta, kdy se ve struktuře strategických dokumentů s Vojenskou strategií ČR vůbec nepočítá. Takové řešení je jistě možné, hrozí ale nebezpečí, že současné neduhy vojenské strategie se odstranit nepodaří, pouze se přemístí do strategie obranné.

■ **Dlouhodobý výhled rezortu MO** byl nejčastější pracovní název dokumentu, jehož vznik byl v reformních úvahách přítomen od samého počátku. Potřeba jeho prvního vypracování vycházela z věcné potřeby popsat a vládou coby odpovědnou autoritou posoudit a schválit záměry rezortu na pokračování reformních opatření v období, které již nebylo popsáno schválenými koncepcemi, a to tak, aby odpovídaly smyslu schválených strategií.

Nejdál se diskuze okolo jeho vzniku dostaly v létě 2004. Dokument měl vzniknout tak, aby byl použitelný pro cyklus střednědobého plánování, který svým vzdáleným horizontem poprvé zasáhne do období nepopsaného koncepcemi a další postup bez těchto rozhodnutí by byl přinejmenším subjektivní. Vzniknout tedy měl po dosažení

počátečních operačních schopností ozbrojených sil ČR, na počátku roku 2007. V nových podmínkách se znalostí stavu dosaženého realizací koncepcí a s novou úrovní poznání všech souvisejících odborných oblastí tak měly být jednak znovu posouzeny a případně korigovány reformní záměry na léta 2007-2011 (2012) a reformní výhled měl být prodloužen do horizontu let 2020 (25). Prostřednictvím tohoto dokumentu neměla vláda dávat rezortu MO další obecné politické zadání (to činí prostřednictvím příslušných strategií), nýbrž schválit konkrétní záměry vedení rezortu MO, jimiž hodlá politické zadání k zabezpečování obrany, formulované v příslušných strategiích, naplnit.

Dokument dosud nevznikl a rezort se jeho posláním po roce 2006 pokusil nahradit, nepříliš úspěšně, postupně dvěma dokumenty – Transformací rezortu MO a Dlouhodobou vizí rezortu MO. Praxe ale ukázala, že ani jeden z těchto dokumentů potřebnou povahu neměl, a že rezortu dokument s funkcemi původně předpokládanými i nadále citelně chybí. Velmi dobré vyhlídky pro jeho vypracování dává RMO č. 24/2010 Věstníku Plánování činnosti a rozvoje v rezortu MO, v němž se již s Dlouhodobým výhledem rozvoje rezortu MO pevně počítá. [22]

Dlouhodobý výhled rozvoje rezortu MO vyjadřuje dlouhodobý záměr opatření rozvoje rezortu MO, jimiž budou realizovány Obranná strategie ČR a Vojenská strategie ČR. Ve spojeneckém kontextu NATO a EU a v závislosti na prognóze vývoje bezpečnostního prostředí a souvisejících oblastí života společnosti specifikuje strategii posilování schopností rezortu MO, priority výstavby a rozvoje schopností a potřebné rozvojové programy. Formuluje záměry využití společných schopností v rámci mnohánárodní (NATO, EU) a bilaterální spolupráce se státy, rezorty, organizacemi a dalšími subjekty, disponujícími schopnostmi využitelnými pro zajišťování obrany. Formuluje potřebu projektů v oblasti obranného výzkumu a vývoje a požadavky na dostupnost a přípravu a personálu rezortu MO.

Zpracovává se neperiodicky a schvaluje jej vláda ČR.

■ **Směrnice ministra obrany pro rozvoj a činnost rezortu MO na roky ...** (pětileté střednědobé plánovací období) jsou strategickým řídicím dokumentem rezortu MO, v němž ministr obrany stanovuje pro zahajovaný plánovací cyklus cíle, priority, limity (finanční rámec, počty osob) a omezení pro plánování rozvoje a činnosti rezortu MO na období pěti let.

K aktualizaci cílů, priorit naplňování cílů a nebo ke změně závazných limitů se ve Směrnících přistupuje na základě spojeneckého vyhodnocení vývoje hrozeb a rizik a vyhodnocení stavu dosahování střednědobých cílů. Věcně aktualizace cílů vychází ze závěru a doporučení Zprávy o zajištění obrany ČR a z rozhodnutí ministra obrany.

Zpracovávají se každoročně (v tzv. klouzavém režimu) a schvaluje je ministr obrany.

■ **Střednědobý plán rozvoje a činnosti rezortu MO na roky ...** (pětileté střednědobé plánovací období) obsahuje opatření k dosažení cílů vytyčených Směrnicemi ministra obrany, rozpracovaná do programové struktury pro příslušný plánovací cyklus. Zahrnuje zejména plán rozvoje schopností, plán zapojení do operací, pohotovostních sil a sil reakce, plán plnění cílů přijatých v rámci NATO a EU, záměr organizačních, dislokačních a mobilizačních změn.

Střednědobý plán se zpracovává na období pěti let. Prvním rokem plánovacího období je první rok střednědobého rozpočtového výhledu. Zpracovává se každoročně a schvaluje jej ministr obrany.

■ **Zpráva o zajištění obrany ČR** je nástrojem, jehož prostřednictvím je vláda informována o aktuálním stavu zajištění obrany země, za což ze zákona kolektivně odpovídá. Vypovídá nejen o dosaženém pokroku, ale i o případných nedostatcích, zejména ve schopnostech ozbrojených sil, o rizicích, jež v důsledku těchto případných nedostatků hrozí, a především o jejich příčinách, včetně např. podfinancování rezortu MO. Jen vládě pak přísluší rozhodnout o opatřeních, jimiž bude konkrétním rizikům možno čelit a která z rizik vláda coby odpovědná autorita vědomě přijme. Obsahuje rovněž návrh opatření k nezbytným korekcím obranného systému. Je nutnou zpětnou vazbou v řídicím procesu.

Zprávu zpracovává každoročně MO a předkládá ji vládě.

Místo a úloha Bílé knihy o obraně České republiky

Mimo dosud popsanou strukturu strategických dokumentů stojí svým obsahem a určením *Bílá kniha o obraně ČR*, vzniklá v roce 1995. Ke správnému pochopení smyslu a poslání tohoto dokumentu dobře poslouží stručná charakteristika jejích jednotlivých kapitol:

I. Bezpečnostní politika České republiky

Kapitola obsahuje popis bezpečnostní situace, formuluje rizika a ohrožení ČR a zásady její bezpečnostní politiky, definuje přístup ČR k procesu odzbrojení a kontrole zbrojení a k zapojení Armády ČR do mírových operací Organizace spojených národů a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, k programu Partnerství pro mír a k dvoustranné spolupráci. Jako cíl vytyčuje plnohodnotné členství ČR v NATO.

II. Vojenská strategie České republiky

Kapitola obsahuje úplné znění Vojenské strategie ČR, schválené vládou usnesením ze dne 21. prosince 1994 č. 732.

III. Vývoj koncepce obrany České republiky po roce 1989

Kapitola obsahuje popis vývoje oblasti zajišťování obrany ČR od roku 1989 do vzniku samostatné ČR.

IV. Armáda České republiky – současnost a budoucnost

Kapitola obsahuje charakteristiku MO, bližší informace o Armádě ČR, o její dosavadní transformaci a členění, o jejích dalších institucích a aktivitách a základní nárys její budoucnosti.

V. Plánování a rozdělování obranných zdrojů v rezortu obrany

Kapitola zdůrazňuje vliv politické a hospodářské stability země na obranný systém státu a poskytuje základní informace o systému plánování, programování a rozpočtování v rezortu MO. V této souvislosti pojednává o obranných zdrojích státu – lidských, věcných a finančních.

VI. Civilní ochrana

Kapitola pojednává o civilní ochraně, která v této době spadala ještě do působnosti MO.

VII. Obrana a společnost

Kapitola akcentuje všeobčanský princip při zajišťování vojenské obrany ČR a roli státu při garantování hodnot a zájmů občanů. Poskytuje informaci o právní

úpravě zajišťování obrany ČR, zdůrazňuje civilní kontrolu armády a současně se blíže vyjadřuje k vnitřní kontrole armády. Zdůrazňuje potřebu integrace armády do společnosti, pojednává o styku armády s veřejností a o vztazích mezi občany a armádou.

Obrazové přílohy obsahují nejrůznější související přehledy a vývojové diagramy, vyjádřené rozmanitými výrazovými prostředky (tabulky, grafy, mapky, ad.). Tento obsah a zaměření Bílé knihy, zdá se, odpovídá převažujícímu určení známých bílých knih, zpracovaných ve srovnatelných armádách jiných států.

■ **Bílá kniha o obraně 2011** bude dokumentem zcela odlišným. V rámci dosavadních obecných debat ani diskuzí, vedených v průběhu zpracovatelských prací, se o přípravě Bílé knihy v pojetí blízkém dokumentu z roku 1995 nikdy vážně neuvažovalo. Vzhledem k formulaci, použité v Programovém prohlášení vlády, lze očekávat, že Bílá kniha a Obranná strategie ČR budou existovat současně. Prakticky tedy byly možné pouze dvě polohy Bílé knihy o obraně:

- a. První, vycházející ze záměru vlády, formulovaného v jejím programovém prohlášení – vypracovat Bílou knihu, která se stane podkladem pro přípravu nové Obranné strategie ČR. Bílá kniha, vypracovaná externím expertním týmem, by v této variantě umožnila velmi silně vyjádřit společenskou poptávku, pokud by formulovala základní všeobecné zásady zajišťování obrany ČR v dlouhodobém horizontu, funkce a vztahy státu, legislativy, exekutivy, samosprávy, ozbrojených sil, právnických osob a občanů v rámci obranného systému státu. Byla by skutečně zadáním a podkladem pro vypracování Obranné strategie ČR, od níž by se dále odvíjelo další plánování obrany. Obsah Bílé knihy této variantě ale neodpovídá.
- b. Druhá, pro niž naopak obsah Bílé knihy svědčí, znamená, že v praxi bude zřejmě snaha Bílou knihou suplovat některý ze standardních strategických dokumentů. S ohledem na obsah dokumentu a při respektu k Programovému prohlášení vlády se o Obrannou strategii ČR zjevně jednat nemůže, proto se nejspíš bude jednat o Dlouhodobý výhled rozvoje rezortu MO. Pomineme-li sled vzniku dokumentů – Bílé knihy s funkcí Dlouhodobého výhledu a Obranné strategie ČR, který je sice nestandardní, leč jistě možný, pak nutně musíme akceptovat skutečnost, že Bílá kniha bude funkce Dlouhodobého výhledu plnit pouze jednorázově, pro aktuální cyklus zpracování či aktualizace strategických dokumentů. Plnit ji bude obtížně, neboť svým obsahem všechny funkce očekávané od Dlouhodobého výhledu naplnit nemůže. Expertní externí tým v tomto případě zřejmě přebírá i některé funkce a odpovědnosti odborně profilovaných organizačních útvarů MO.

Až praxe ukáže, do jaké míry se expertnímu týmu a vybraným organizačním útvarům (jednotlivcům), jež do přípravy Bílé knihy byly zapojeny, tento obtížně řešitelný úkol podařilo zvládnout.

Zdá se, že kritické hlasy na adresu strategického řízení obrany vládou a MO jsou oprávněně jen částečné. Pro dobré strategické řízení zajišťování obrany ČR bylo ze stupně vlády ČR a na úrovni MO, jak bylo ukázáno, vykonáno mnoho dobrého a dosažený pokrok v zajištění obrany je zřejmý. Stejně zřejmé jsou ale i některé nedostatky a systémově slabé stránky. Vzhledem ke složitosti a dynamice předmětné oblasti zajišťování obrany by ale bylo zvláštní, bylo-li by tomu jinak. Je to, s ohledem na složitost problému,

danou velkým množstvím neznámých či nezávisle proměnných veličin, pochopitelné a není to záležitost nikterak dramatická.

Měly-li by být poznatky ze zkoumání problému strategického řízení obrany shrnuty do co nejkoncentrovanějšího závěru, pak za nejnebezpečnější jev pro oblast zajišťování obrany je možné označit velmi proměnlivý názor na způsob vrcholového řízení obrany včetně používaných nástrojů, velmi volný výklad obsahu a funkcí strategických řídicích dokumentů a nízký respekt k přijatým strategickým rozhodnutím a jejich mnohdy subjektivně či partikulárně (díličními zájmy) motivované korekce. Jen slabým argumentem může být často používaná omluva těchto nedostatků nestabilním a nepředvídatelným rámcem financování oblasti obrany.

Cesta k dosažení dalšího pokroku musí začít u otevřeného pojmenování nedostatků a pokračovat přes analýzu jejich příčin a uvážlivé stanovení promyšlených opatření k nápravě. Jen tak může skončit vytvořením funkčního a adaptabilního obranného systému ČR, kompatibilního se spojeneckým prostředím NATO a prostředím integrující se Evropy, schopného dalšího kontinuálního rozvoje.

Jak dalece k úspěchu tohoto obtížného procesu přispěje Bílá kniha o obraně je otázkou, na kterou začne odpovídat praxe velmi záhy.

Práce vznikla v rámci projektu výzkumu, vývoje a inovací „Trendy, rizika a scénáře bezpečnostního vývoje ve světě, Evropě a ČR – dopady na bezpečnostní politiku a bezpečnostní systém ČR“, VG2012013009 a výzkumného záměru FSV UK Praha, „Rozvoj české společnosti v Evropské unii: výzvy a rizika“, MSM 0021620841.

Poznámky k textu:

- [1] V kapitole Zahraniční politika Programového prohlášení vláda vyjádřila vůli vypracovat **novou** (zvýrazněno autorem) Bezpečnostní strategii ČR textem: „*Vláda zpracuje novou koncepci zahraniční politiky souběžně s novou Bezpečnostní strategií ČR se záměrem stanovit strategické cíle ČR a základní charakteristiky její zahraniční politiky a zajistit co nejvyšší míru kontinuity.*“
- [2] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 66/1999 Sb. (Ministerstvo zahraničních věcí sděluje, že dne 4. 4. 1949 byla ve Washingtonu přijata Severoatlantická smlouva. Se smlouvou vyslovil souhlas Parlament ČR.)
Oznámení prezidenta republiky ze dne 9. 7. 2003 č. 206/2003 Sb., o vyhlášení výsledků referenda o přistoupení ČR k EU konaného ve dnech 13. 6. 2003 a 14. 6. 2003 (III. Přistoupení ČR k EU bylo v referendu schváleno.)
- [3] *Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.*, Ústava České republiky, v platném znění.
Čl. 2
3. Státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon.
4. Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

[4] *Zákon č. 222/1999 Sb.*, o zajišťování obrany České republiky, v platném znění.

ČÁST DRUHÁ ŘÍZENÍ A ORGANIZACE OBRANY STÁTU Obecná ustanovení

§ 3

Řízení a organizace obrany státu zahrnují výstavbu, přípravu a řízení ozbrojených sil, operační přípravu státního území, plánování obrany státu a opatření v národním hospodářství a na všech úsecích veřejného života v zájmu zajišťování obrany státu.

§ 4

Za přípravu a zajišťování obrany státu odpovídá vláda.

[5] Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, v platném znění.

§ 5

Vláda

1. Vláda k zajišťování obrany státu v míru
 - a) vyhodnocuje rizika ohrožení státu, která mohou být příčinou ozbrojeného konfliktu, a činí nezbytná opatření ke snížení, popřípadě vyloučení těchto rizik,
 - b) schvaluje strategickou koncepci obrany státu,
 - c) řídí plánování obrany státu, stanoví obsahovou náplň jednotlivých plánů obrany státu a časové etapy pro jejich zpracování,
 - d) rozhoduje o základních opatřeních přípravy státu k obraně a jejím organizování,
 - e) rozhoduje o základních směrech výstavby, přípravy a použití ozbrojených sil a o zajištění obrany státu,
 - f) schvaluje koncepci mobilizace ozbrojených sil,
 - g) rozhoduje o prověření opatření pro zabezpečení obrany státu podle § 41 odst. 2,
 - h) schvaluje koncepci přípravy občanů k obraně státu,
 - i) stanoví k provedení svých rozhodnutí při zajišťování obrany státu úkoly ministrům, vedoucím jiných správních úřadů a obcím při výkonu jejich přenesené působnosti,
 - j) rozhoduje o dalších nepředvídatelných úkolech nezbytných k zajišťování obrany státu.

§ 6

Ministerstva, jiné ústřední správní úřady a Česká národní banka

1. Ministerstvo obrany (dále jen "ministerstvo") k zajišťování obrany státu
 - a) navrhuje vládě základní opatření k přípravě a organizování obrany státu; k tomu zejména zpracovává obranné koncepce a požadavky na zabezpečení obrany státu,
 - b) odpovídá za proces plánování obrany státu a koordinuje jeho přípravu; k tomu může vyžadovat od příslušných ministerstev, jiných správních úřadů a obcí podkladové materiály; ministerstva, jiné správní úřady a obce jsou povinny požadavkům vyhovět,
 - c) odpovídá za zabezpečení mobilizace ozbrojených sil; k tomu může vyžadovat od příslušných ministerstev, jiných správních úřadů a obcí součinnost; ministerstva, jiné správní úřady a obce jsou povinny požadavkům vyhovět,
 - d) vede soubornou evidenci věcných prostředků určených k zabezpečení ozbrojených sil navazující na evidenci vedenou územními vojenskými správami,
 - e) přezkoušuje prostřednictvím svých orgánů přípravu mobilizace ozbrojených sil; k tomu jsou pracovníci, které pověřilo ministerstvo, oprávněni vstupovat do objektů kontrolovaných subjektů,
 - f) prověřuje opatření pro zabezpečení obrany státu v rozsahu stanoveném vládou podle § 41 odst. 2,
 - g) řídí přípravu občanů k obraně státu; rozsah přípravy občanů k obraně státu je součástí plánů obranného plánování,
 - h) uplatňuje stanovisko k politice územního rozvoje a územní plánovací dokumentaci z hlediska zájmů obrany České republiky.
- [6] Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR, v platném znění.

§ 16

1. Ministerstvo obrany je ústředním orgánem státní správy zejména pro
 - a) zabezpečování obrany ČR,
 - b) řízení Armády ČR,
 - c) správu vojenských újezdů.
2. Ministerstvo obrany jako orgán pro zabezpečování obrany
 - a) se podílí na zpracování návrhu vojenské obranné politiky státu,
 - b) připravuje koncepci operační přípravy státního území,
 - c) navrhuje potřebná opatření k zajištění obrany státu vládě ČR, Radě obrany ČR a prezidentu ČR,
 - d) koordinuje činnost ústředních orgánů, správních orgánů a orgánů samosprávy a právnických osob důležitých pro obranu státu při přípravě k obraně,
 - e) řídí Vojenské zpravodajství,
 - f) zabezpečuje nedotknutelnost vzdušného prostoru ČR,

- g) organizuje a provádí opatření k mobilizaci Armády ČR, k vedení evidence občanů podléhajících branné povinnosti a k vedení evidence věcných prostředků, které budou za branné pohotovosti poskytnuty pro potřeby Armády ČR,
 - h) povolává občany ČR k plnění branné povinnosti.
3. Ministerstvo obrany v rámci evropských bezpečnostních struktur organizuje součinnost s armádami jiných států.
4. Ministerstvo obrany vykonává státní dozor nad radiační ochranou ve vojenských objektech.
5. Práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů ve věcech státní správy na úseku civilní ochrany přecházejí z Ministerstva obrany na Ministerstvo vnitra dnem nabytí účinnosti zákona o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.
- [7] **Bezpečnostní strategie ČR** je základním nástrojem bezpečnostní politiky země. Definuje životní, strategické a další významné bezpečnostní zájmy ČR. Formuluje opatření pro předcházení či eliminaci hrozeb a z nich vyplývajících rizik pomocí politik zahraniční, obranné a hospodářské, politiky vnitřní bezpečnosti a politiky veřejné informovanosti. Definuje bezpečnostní systém ČR. Zpracovává se v odpovědnosti vlády ČR ve spolupráci s Kancelářím prezidenta republiky a Parlamentem ČR.
- [8] **Národní obranná strategie 1997**
- Úvod
 - Východiska Národní obranné strategie
 - 1. Geopolitické postavení a rizika ohrožení ČR
 - 2. Zájmy a politika ČR v oblasti obrany
 - Zásady a hlavní úkoly v oblasti obrany
 - 1. Strategické zásady obrany
 - 2. Hlavní úkoly v oblasti obrany státu (mír, nouzový stav, stav ohrožení státu, válečný stav)
 - Síly a prostředky obrany, úkoly a určení jejich orgánů
 - 1. Orgány řízení státu
 - 2. Ozbrojené síly ČR
 - 3. Orgány státní správy a samosprávy
 - 4. Systém hospodářské mobilizace
 - 5. Občané
 - Zdroje pro obranu
 - Obranné plánování
 - Závěr
- [9] KRULÍK V. Proč zahájit proces revize Vojenské strategie ČR, *Vojenské rozhledy* 4/2007, str. 74.
- [10] Usnesení vlády ze dne 13. 11. 2002 č. 1140, změněno usnesením vlády ze dne 1. 12. 2004, č. 1203.
- [11] Možný obsah: *Obranná strategie ČR* formuluje zásady obranné politiky země a strategické přístupy a postupy jejího uskutečňování v rámci vymezeném Bezpečnostní strategií ČR. Formuluje zásady výstavby, rozvoje a použití obranného systému státu, architekturu obranného systému, hlavní úkoly složek státu, politicko-vojenské ambice ČR a vymezuje koordinační úlohu resortu MO při zabezpečování obrany. Vytváří podklad pro přijetí zákonů, koncepcí a dílčích strategií resortů a státních orgánů v oblasti obrany. Z Obranné strategie ČR vychází Plán obrany ČR. Zpracovává se neperiodicky a schvaluje ji vláda ČR.
- [12] Možný obsah: *Vojenská strategie ČR* rozpracovává vojenskou stránku zajišťování obrany, vymezenou Obrannou strategií ČR. Poskytuje odborný vojenský pohled, vytyčuje směry rozvoje schopností ozbrojených sil a reaguje na změny ve vojenství. Uvádí nejdůležitější záměry vojenské spolupráce s mezinárodními subjekty a specifikuje postavení aktérů při nabývání a využívání vojenských schopností ozbrojených sil ČR a při zapojení ČR do společných mezinárodních programů/projektů. Specifikuje také schopnosti ozbrojených sil využitelné pro řešení úkolů vyplývajících z právního řádu, které přímo nesouvisějí se zajišťováním obrany. Zpracovatelem Vojenské strategie ČR je Generální štáb AČR, zpracovává se neperiodicky (vždy však při změně Obranné strategie) a schvaluje ji ministr obrany (variantně – vláda).
- [13] Usnesení vlády ze dne 3. ledna 2001 č. 10 + P k návrhu Metodiky střednědobých koncepcí.
- [14] Generálporučík v. v. Daniel Schroeder (US): *Hodnocení reformy ozbrojených sil ČR* (20. června 2002) – www.army.cz/scripts/detail.php?id=305.
- [15] Šándor A.: Kam kráčí ministerstvo obrany, *Literární noviny*, 3. března 2011.
- [16] Nastoupený trend změn v MO směřoval, v rozporu s logickým a v moderním managementu běžně a hojně aplikovaným trendem liniového slučování příbuzných oblastí do společných organizačních struktur řízení, naopak k atomizaci MO a k zvěťšování podpůrných a zabezpečovacích struktur (ty je účelně slučovat průřezově).

- [17] Jako nástroj k dosažení tohoto cíle byly k dispozici organizační a dislokační změny v roce 2008 (včetně možných doplňků), a teprve připravované organizační a dislokační změny v roce 2009.
- [18] Nejasná byla vyjádření k zeštíhlení centrálních řídicích a velitelských struktur AČR. Kritika expertů NATO k předimenzovaným řídicím a velitelským strukturám OS ČR se vztahovala ke GŠ AČR a k velitelstvím společných sil a sil podpory a výcviku. Orgány Aliance se k otázkám státní správy ve věcech zajišťování obrany resp. ke struktuře ústředního orgánu státní správy, odpovědného za oblast obrany, zpravidla vůbec nevyjadřují, tyto záležitosti Aliance považuje za věc výhradně v národní odpovědnosti. Bez odůvodnění je zachován kritizovaný počet leteckých základen (Čáslav, Náměšť nad Oslavou. Přerov, Kbely, Pardubice, v určitém rozsahu Ruzyně).
- [19] Cíle a principy reformy OS ČR, její etapy a základní principy mobilizace OS ČR, kap. 5.1. V rámci obranného plánování (ve smyslu věcného obsahu pozdější právní úpravy *plánování obrany* – pozn. autora) v podmínkách ČR je nutné chápat primární úlohu plánování výstavby sil a prostředků AČR a vyjádření potřeb operační přípravy státního území, od kterých se dále odvíjí plánování zdrojů, infrastruktury, logistické a zdravotnické podpory, komunikačních a informačních systémů a další.
- [20] *Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR, v platném znění.*

§ 2

8. *Plánováním obrany státu* se rozumí soubor plánovaných opatření, vzájemně se ovlivňujících, k zajištění svrchovanosti, územní celistvosti, principů demokracie a právního státu, ochrany života obyvatel a jejich majetku před vnějším napadením a ke splnění všech požadavků na zajišťování obrany státu, zabezpečení mezinárodních smluvních závazků o společné obraně, včetně podílu ozbrojených sil na činnostech mezinárodních organizací ve prospěch míru, účasti na mírových operacích a podílu při záchranných pracích a při plnění humanitárních úkolů. Plán obrany státu tvoří *obránné plánování*, operační plánování, *mobilizační plánování*, plánování připravenosti obranného systému státu a plánování příprav k záchranným pracím a k plnění humanitárních úkolů.

- [21] *RMO č. 24 ze dne 5. května 2010, Plánování činnosti a rozvoje v resortu Ministerstva obrany.*

Hlava I

Dokumenty řízení a plánování

Čl. 8 Dlouhodobý výhled rozvoje resortu Ministerstva obrany

Čl. 9 Směrnice ministra obrany

Čl. 10 Střednědobý plán činnosti a rozvoje resortu Ministerstva obrany

- [22] *RMO č. 24/2010 Plánování činnosti a rozvoje v resortu Ministerstva obrany*

Čl. 8

Dlouhodobý výhled rozvoje resortu Ministerstva obrany

1. Dlouhodobý výhled rozvoje resortu MO (dále jen „dlouhodobý výhled“) vyjadřuje dlouhodobý záměr cílů a opatření rozvoje resortu MO k dosažení požadovaných schopností, kterými bude implementována obranná strategie ČR.
2. Zpracovatelem dlouhodobého výhledu je organizační útvar MO stanovený zvláštním vnitřním předpisem.
3. V dlouhodobém výhledu zpracovatel specifikuje, ve spojeneckém kontextu NATO a EU a v závislosti na prognóze vývoje bezpečnostního prostředí a souvisejících společenských segmentů, strategii posilování schopností resortu MO, priority výstavby a rozvoje schopností a rozvojové programy. Formuluje záměry využití a zapojení se do rozvoje společných schopností a realizace programů v rámci mnohonárodní (NATO, EU) a dvoustranné spolupráce se státy, resorty, organizacemi a dalšími subjekty, disponujícími schopnostmi využitelnými pro zajišťování obrany. Určuje potřebu zahájení projektů v oblasti obranného výzkumu a vývoje a požadavky na dostupnost a přípravu personálu v rámci resortu Ministerstva obrany. Zohledňuje potřeby udržení schopností resortu MO a zabezpečení výkonu státní správy v jeho působnosti.
4. Dlouhodobý výhled se zpracovává na období 15 let. Zpracovává se v návaznosti na cykly plánování NATO ve čtyřleté periodě. Dojde-li ke změně obranné strategie nebo změnám vnitřního nebo vnějšího prostředí, které mají významný dopad na zajišťování obrany ČR nebo rozvoj schopností resortu MO, je zpracovatel dlouhodobého výhledu povinen předložit ministru obrany návrh rozhodnutí o zpracování dlouhodobého výhledu mimo čtyřletou periodu.
5. Dlouhodobý výhled se po projednání v kolegiu ministra obrany předkládá ke schválení vládě ČR.

Použitá (doporučená) literatura – zdroje:

Bezpečnostní strategie ČR (1999, 2001, 2003), MZV.

Bílá kniha o obraně ČR 1995, MO, Redakce Impuls.

Cíle a principy reformy ozbrojených sil ČR, MO-AVIS, zvláštní publikace 2001.

Česká bezpečnostní terminologie: Výklad základních pojmů. ZEMAN, Petr (ed.). Brno: Mezinárodní politologický ústav MU a Ústav strategických studií VA, 2003. ISBN 80-210-3037-2, EAN 9788021030374, 186 stran.

Dlouhodobá vize rezortu MO, MO-AVIS.

Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil ČR, MO-AVIS, *A-report*, zvláštní číslo, 2002 (duben 2002).

Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil ČR (listopad 2002).

Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil ČR, přepracovaná na změněný zdrojový rámec, MO-AVIS, *A-report*, č. 24, 2003.

Národní obranná strategie ČR (1997), MO.

Národní strategie vyzbrojování, MO.

Sbírka zákonů ČR (program ASPI).

Transformace rezortu MO, MO-AVIS, *A-report*, zvláštní číslo 2007.

Vojenské strategie ČR (1994, 1999, 2002, 2004, 2008), MO.

www.army.cz, www.vlada.cz.

Bílá kniha o obraně vychází z programového prohlášení vlády. Hodnotí reálný stav v ozbrojených silách a navrhuje opatření ke zlepšení fungování rezortu. Na přípravě dokumentu, který má 168 stran, pracoval od září loňského roku patnáctičlenný tým rezortních i civilních odborníků pod vedením prvního náměstka ministra obrany Jiřího Šedivého. Bílá kniha ukazuje, že v důsledku nekonceptních škrtnů a nehospodárnosti trpí Armáda České republiky dlouhodobou nestabilitou. Oproti původním předpokladům z roku 2002 má Ministerstvo obrany v rozpočtu méně než polovinu tehdy plánovaných prostředků. Tři hlavní zjištění autorů jsou následující:

1. Vinou demografického vývoje a klesající konkurenceschopnosti armády na trhu práce nebude možné dosáhnout momentálně platné početní ambice 26 200 vojáků.
2. Rezort obrany tíží deficit 80-90 miliard Kč nahromaděný v minulosti.
3. V následujících letech končí životnost řady techniky a rezort obrany nebude schopen financovat všechny dříve plánované modernizace.

Vzhledem ke stavu veřejných financí není výraznější navýšení rozpočtu MO v současné době reálné. Proto Bílá kniha navrhuje řadu opatření, která je nutné přijmout, aby zůstal rezort obrany životaschopný. Týkají se všech oblastí činnosti, včetně omezení některých vojenských schopností. Kromě zahájení prací na jednotlivých závěrech Bílé knihy bude v nejbližším období jednou z hlavních priorit vedení Ministerstva obrany připravit a brzy představit opatření, která zajistí sociální a finanční stabilitu vojáků.

Jan Pejšek, tiskový mluvčí MO

Bílá kniha o obraně, soubory ke stažení

<http://www.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/plne-zneni-bile-knihy-o-obrane-55515/>